

Hemşirelerin Kendi Mesleklerine İlişkin Metafor Algıları

Metaphor Perceptions of Nurses About Their Own Profession

Emine Kale¹, Ülkü Çiçek²

¹Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu

²Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sağlık İşletmeciliği Anabilim Dalı

ÖZET

AMAÇ: Bu çalışmanın temel amacı, hemşirelerin kendi mesleklerine ilişkin algılarını, metaforlar aracılığıyla ortaya çıkarmaya çalışmaktır. Araştırma tanımlayıcı bir çalışma niteliğindedir.

YÖNTEM: Araştırmanın evrenini Nevşehir il merkezinde faaliyet gösteren devlet hastanesi hemşireleri oluşturmaktadır. Hemşirelerin tamamı (250 kişi) araştırma kapsamına alınmış, ancak gönüllü katılım, ulaşılamama ve eksik yanıtama nedenleriyle araştırma 90 kişi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veriler yarı yapılandırılmış anket tekniği ile toplanmıştır. Hemşirelere sorulan açık uçlu soruyla, kendi mesleklerine ilişkin bir metafor üretmesi beklenmiştir. Ayrıca bu metaforun neden ürettiğiyle ilgili nedenin açıklanması istenmiştir.

BULGULAR: Araştırma sonunda 28 farklı metafor üretildiği tespit edilmiştir. Üretilen bu metaforların 10 tanesi olumlu, 9 tanesi olumsuz ve 9 tanesi de hem olumlu hem de olumsuz yönleri olan benzetmelerdir. Hemşirelerin en çok kullandıkları metaforlar meleke, melek ve köle şeklindedir. Üretilen metaforların kategorileri ile (olumlu, olumsuz, hem olumlu hem olumsuz) katılımcıların demografik özellikleri açısından fark olup olmadığı ki-kare analizi kullanılarak test edilmiş ve herhangi bir farklılığa rastlanmamıştır.

SONUÇ: Metafor kullanımı yoluyla hemşirelik mesleğinin olumlu ve olumsuz yönleri daha iyi ortaya çıkarılmıştır. Hemşirelerin çoğunluğunun (%48,9) meslekleriyle ilgili olumsuz anlam içeren metafor ürettiği ve mesleklerinden genel olarak memnun olmadıkları görülmektedir.

Anahtar kelimeler: Hemşire, metafor, hemşirelik mesleği

ABSTRACT

AIM: The main purpose of this study is to reveal perceptions of the nurses through metaphors. Descriptive research design was used in the study.

METHOD: The study population consisted of nurses (250 nurses) working at Nevşehir Public Hospital. However, it was carried out with 90 nurses, because the researchers could not reach some nurses, some nurses did not want to participate in the study, and some nurses did not answer all the questions. Data were collected via semi-structured questionnaire forms, including open-ended questions. Each nurse was asked to produce a metaphor about their profession and and to explain the reason why they produced that metaphor.

RESULTS: After termination of the study, it was determined that 28 different metaphors were produced. Of all the metaphors, 10 of them had positive, 9 of them had negative, and 9 of them had both positive and negative imagery. The most frequently used metaphors were "peon", "angel" and "slave". In addition, chi-square test was used to understand whether there was a relationship between the categories of metaphors (positive, negative, and both positive and negative) and demographic features of nurses. The analyses did not demonstrate any difference between demographic features of the participants.

CONCLUSION: Using metaphors contributed to reveal the positive and negative aspects of the nursing profession. The study signified that the majority of nurses (%48,9) produced negative metaphors and they were not satisfied with their profession.

Key words: Nurse, metaphors, nursing

Geliş Tarihi / Arrival Date: 22.05.2015

Kabul tarihi / Date of Acceptance: 13.11.2015

İletişim / Corresponding author: Emine Kale, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, Nevşehir

E-posta / E-mail: ekale@nevsehir.edu.tr

Sayı / Number: 3 **Cilt / Volume:** 2 **Yıl / Year:** 2015

e-ISSN:2149-018X **doi:**10.5222/SHYD.2015.142

GİRİŞ

Metaforlar (zihinsel imgeler), insanların; olayları, nesnelere ve özellikle soyut kavramları farklı benzetmeler kullanarak açıklamaya çalıştıkları araçlar olarak görülmektedir (Cerit, 2008a). Metaforlar, ilk olarak 1980'li yıllarda Lacoff ve Johnson'un geliştirmiş oldukları "zihinsel metafor teorisi" olarak adlandırılan bir perspektiften ortaya çıkmıştır. Bu teoriye göre, "kavram sistemimiz büyük oranda metaforik ise, düşünme tarzımız ve tecrübe ettiğimiz her olgu bir bakıma metaforiktir". Metaforlar özellikle dolaylı yollardan öğrenebilecek soyut kavramların öğrenilmesinde oldukça etkili olmaktadır (Lakoff ve Johnson, 1980). Bireylerin kendi dünyalarını çözümlenmelerine ve oluşturmalarına yönelik güçlü bir zihinsel modelleme mekanizmasıdır (Balcı, 1999; Gibson ve Zellmer-Bruhn, 2001). Metafor, daha çok gerçek ve yaşantının, kişide nasıl yorumlandığının anlaşılması için kullanılmaktadır (Güven ve Güven, 2009). Bir başka deyişle, metaforlar analiz edilmek istenen kavramların kişiler tarafından nasıl algılandığının belirlenmesinde yardımcı olmaktadır (Rızvanoğlu, 2007; Sargut, 1994). Kişiler, gerek kendi duygu ve düşüncelerini gerekse karşısındakinin duygu ve düşüncelerini betimleyen sıklıkla metaforlara başvurmaktadır (Geçit ve Gençer 2011). Bu da bireylerin yaşam görüşlerinin belirlenmesinde ve olayları algılayışının ortaya çıkarılmasında önemli olmaktadır.

Metaforlar analiz edilmek istenilen kavramların nasıl algılandığını ortaya çıkarmaya katkı sağlamaktadır (Cerit, 2008b). Metaforlar yoluyla hemşirelik mesleğinin hemşireler tarafından nasıl algılandığının anlaşılması, mesleğin daha iyi analiz edilmesine, sorunların fark edilmesine ve mesleğin geliştirilmesine katkı sağlayacaktır. Literatürde hemşirelik mesleğine ilişkin pek çok çalışma bulunmaktadır. Hemşirelik mesleğine ilişkin algılar ve tutumlar (Akkaş, 1994; Altuntaş, 2004; Kaya ve ark. 2004; Eskimez, 2006; Çalışkan 2013) ile hemşirelerin rolleri, işlevleri, görev ve sorumluluklarına (Ayey, 1998; Aylaz, 2000; Demirel, 2001; Türkyılmaz, 2001; Seren 2005) ilişkin çalışmalar bulunmasına rağmen, bu çalışmalarda metafor yoluyla hemşirelik mesleğine ilişkin algıları ölçen çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çerçevede bu çalışmayla, hemşirelerin mesleklerine ilişkin metafor algılarını belirlemeye çalışılmıştır. Aynı zamanda, hemşireler tarafından kendi mesleklerini açıklarken kullanılan metaforların tercih edilme nedenleri de tespit edilmiştir. Hemşirelerin kendi mesleklerine yönelik bakışın nasıl olduğunun ve nedenlerinin anlaşılması, sorunların belirlenerek, çözüm üretilmesi açısından literatüre katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

YÖNTEM

Araştırmanın amacı ve tipi: Bu çalışmanın temel amacı, hemşirelerin kendi mesleklerine ilişkin algılarını, metaforlar aracılığıyla ortaya çıkarmaya çalışmaktır. Bu çalışma tanımlayıcı bir çalışma niteliğindedir.

Bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- 1-Hemşirelerin mesleklerine ilişkin sahip oldukları metaforlar (zihinsel imgeler) nelerdir?
- 2-Bu metaforlar ortak özellikleri bakımından nasıl gruplandırılabilir?
- 3-Belirlenen gruplara göre metaforlar yaş, çalışma yılı ve medeni durum açısından farklılık göstermekte midir?

Araştırmanın evren ve örnekleme: Araştırmanın evrenini, Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumu Kamu Hastaneleri Birliği Genel Sekreterliğine bağlı bir devlet hastanesinde görevli hemşireler oluşturmaktadır. Bu hastanede görev yapmakta olan hemşirelerin tamamı araştırma kapsamına alınmıştır. Araştırma kapsamına sadece bu Devlet Hastanesinin alınmasının nedeni; a) araştırmacı tarafından kolay ulaşılabilir olması ve b) araştırmanın uygulanmasında hastane yönetiminin destek vermesidir. Çalışan 250 hemşirenin tamamı araştırma kapsamına alınmış, ancak gönüllü katılım, ulaşılamama ve dağıtılan anketlerin boş olarak geri dönmesi sebebiyle 98 kişiyle araştırma gerçekleştirilmiştir.

Veri toplama aracı: Araştırmada veriler, yarı yapılandırılmış anket tekniği ile toplanmıştır. Anket formu iki bölüme ayrılmıştır. İlk bölümde, hemşirelere ilişkin demografik bilgileri belirlemeye ilişkin (yaş, medeni durum, çocuk sayısı, çalışma yılı) sorular yer almaktadır. İkinci bölümde, araştırmaya katılan hemşirelerin mesleklerine ilişkin sahip oldukları algıları ortaya çıkarmak amacıyla metafor tanımlanmış, örneklendirilmiş ve "hemşireleri bir imgeye benzetecek olsanız neye benzetirsiniz?" sorusu sorularak "Hemşirelik... gibidir." "Çünkü..." cümlelerindeki boşlukları tamamlamaları istenmiştir. Araştırma formu hazırlanırken metafor kullanımını yöntemiyle veri toplanan çalışmalardan yararlanılmıştır (Saban, 2009; Döş, 2010; Aydın ve Pehlivan, 2010). Ayrıca demografik soruların hazırlanmasında hemşirelik literatürü de gözden geçirilmiştir. Bu çalışma, bir devlet hastanesi bünyesinde Şubat-Nisan 2014 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Anketlerin toplanmasında genellikle yüz yüze görüşme tekniği kullanılmıştır. Hemşirelere 10 dakika zaman verilerek anketi doldurmaları beklenmiştir. Zamanı olmayanlar ve ulaşılamayanlar için "bırak ve topla" tekniği kullanılmıştır. Araştırma sonunda 250 hemşirenin tamamına dağıtılan anketlerden 98 tanesinden geri dönüş olmuştur. 8 anket çeşitli nedenlerle (anlaşırlı ifadeler olmadığından, üretilen metaforun nedeninin metaforla uyuma göstermemesi, üretilen metaforun nedeninin açıklanmaması) değerlendirmeye alınmamış, sadece 90 anket değerlendirilmeye alınmıştır.

Verilerin değerlendirilmesi: Katılımcılardan toplanan anketler öncelikle kullanılabilirliği açısından incelenerek elenmiştir. Üretilen metaforlar, nedenleriyle birlikte incelenerek 3 kategori altında (olumlu, olumsuz, hem olumlu

hem olumsuz) toplanmıştır. Bu kategorinin oluşturulmasında daha önce yapılan çalışmalar incelenmiş ve uzman görüşüne başvurulmuştur. Aynı zamanda metaforların doğru kategoriye dahil edilip edilmediği açısından uzman görüşünden yararlanılmıştır. Daha sonra elde edilen metaforlar, metaforların dahil edildiği kategoriler ve katılımcıların demografik bilgileri SPSS istatistik programına aktarılmıştır. Belirlenen kategorilere göre, çalışma yılı ve medeni durum açısından bir farklılık olup olmadığı ise Pearson χ^2 testi ile analiz edilmiştir.

Araştırmanın etik boyutu: Araştırmaya başlamadan önce araştırmanın yapıldığı ilin sağlık müdürlüğünden izin alınmıştır. Araştırma kapsamına alınan hemşirelerin gönüllü katılımı esas alınarak veri toplama aracı dağıtılmıştır.

BULGULAR

Araştırmanın yapıldığı hastanede görevli hemşirelere ilişkin yaş, medeni durum, çocuk sayısı ve çalışma yılı gibi demografik özellikler Tablo 1'de incelendiğinde; araştırmaya katılanların %68,9'i evli, %31,1'i bekâr çalışanlardan oluşmakta ve çoğunluğunun (%64,4) 35 yaş ve altı olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan hemşirelerin %40,2'sinin hiç çocuğu olmadığı, %36,6'sının 2 çocuğunun bulunduğu, %14,3'nün 1 çocuğunun bulunduğu, %8,9'unun ise 3 çocuğunun olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan hemşirelerin %45,6' sının 10 yıldan az, %28,9' unun 11-20 yıl, %25,5'sinin ise 21 yıl ve fazla mesleki çalışma süresine sahip olduğu ve hemşirelerin çoğunluğunun 10 yıldan az çalıştığı görülmektedir (Tablo 1).

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bilgiler (N:90)

	Sayı	%
Medeni Durum		
Evli	62	68,9
Bekar	28	31,1
Yaş		
30 yaş ve altı	21	23,3
31-35 yaş arası	37	41,1
36-40 yaş arası	12	13,3
41 yaş ve üstü	20	22,2
Çocuk Sayısı		
Çocuğu olmayan	36	40,2
Bir çocuğu olan	13	14,3
İki çocuğu olan	33	36,6
Üç çocuğu olan	8	8,9
Çalışma Yılı		
10 yıl ve aşağısı	41	45,6
11-20 yıl arası	26	28,9
21 yıl ve üzeri	23	25,5

Katılımcılar tarafından oluşturulan metaforlar Tablo 2'de incelendiğinde; birçok metaforun üretildiği ve bu metaforların bazılarının olumlu, bazılarının olumsuz, bazılarının ise hem olumlu hem de olumsuz yönlerinin bulunduğu görülmektedir. En çok üretilen ilk üç metafor köle (%16,4), amele (%15,4), ve melek (%13,2) olmaktadır. Bu ilk üç metaforun iki tanesinin olumsuz olduğu ve mesleğin zorluğunu vurguladığı görülmektedir. Melek metaforu ise hemşireliğin kutsallığını vurguladığı şeklinde yorumlanmıştır.

Bunların yanında üretilen metafor ve açıklamalardan şu bulgular ortaya çıkmaktadır:

- Hemşireler kendilerini çok çalışan ancak emeğinin karşılığını alamayan kişi olarak görmektedirler.
- Çok çeşitli işlerde görevlendirildiklerini, hepsini yetiştirmeye çalıştıklarını ve yıprandıklarını belirtmektedirler.
- Şefkatli, sabırlı, verici, güven sağlayıcı, dert ortağı olduklarını düşünmektedirler.
- Kendi görevleri dışında iş yaptıklarını ve her işe ve göreve uyum sağladıklarını ve buna göre kendilerini şekillendirdiklerini söylemektedirler.
- Yönetim, hasta yakınları ve iş arkadaşlarının desteğini göremediklerinden kendilerini değersiz hissetmektedirler.
- Çoğu kişi tarafından azarlandıklarını, herkesin her işi yüklemeye çalıştığını ve sorunların ilk sorumlusu olarak görüldüklerini belirtmektedirler.
- Çalışma saatlerinin düzensizliği vurgulamaktadırlar.

Tablo 2: Katılımcıların Oluşturduğu Metaforlar (N:90)

Olumlu Anlam Taşıyan Metaforlar	Sayı	Katılımcıların ürettikleri metaforların sebeplerine ilişkin ifadeleri
Ağacın dalları	2	“Hastanenin dalları durumundadır ve bu dallardan biri kurursa ağacın kökünü kurutup ağacı yok eder. Hemşirelikte böyledir, birinin yokluğu sistemi yok eder.” “Bütün zorluklara karşı yıllar geçse de yıkılmayan sağlam ve dimdik durabilen bir meslek olduğunu düşünmüyorum.”
Anne	4	“Bakıma muhtaç olan hastaların tüm gereksinimlerini karşılamaktadır.” “İnsanların hepsini kendi yakını gibi görür.”
Melek	12	“Karşılıksız iyilik yapar. Yaptığım işin ne maddi ne de manevi karşılığını aldığımı düşünmüyorum.” “Şifa olacaksa hastalara eğer, temelinde sevgi vermesi şart.” “Yardımsever, güler yüzlü ve hep vericidir.” “Sabrın, şefkatin, koşuşturmanın yaşandığı meslektir. Şefkat ve sabrın doruk noktasıdır”
Liman	1	“Hastaların çaresiz kaldığı anlarda, güvene gereksinim duyduğu anlarda yanında olduğu kişidir.”
Sokak lambası	3	“Herkes uyurken o uyanıktır. Herkes uyandığında o hala ışık vermeye devam eder.” “Işığı gece-gündüz verir, sokaktan geçen herkese ışığını yansıtır.”
Hızır	1	“Sağlık hizmetlerinin kilit noktası, öngörülü, kaliteli bakım, psikolojik destek bu kilidin anahtarlarıdır.”
Eldiven	1	“Bir doktor hemşiresi olmadan parmaksız eldivene benzer ve parmaksız eldiven hiçbir şeye yaramaz.”
Güneş	1	“Sıcak ve vazgeçilmez olur diye düşünüyorum.”
Yardımcı	1	“Hasta bakımını, hastanın yaşamsal faaliyetlerini takip eden hastaya en iyi şekilde bakım sunarak olumsuz yaşam şeklini en olumlu hale getirmeye çalışan kişidir.”
Terazi	1	“Herkesin işini kolaylaştıran, dengede tutan kişidir.”

Tablo 2: (devamı)

Olumsuz Anlam Taşıyan Metaforlar	Sayı	Katılımcıların ürettikleri metaforların sebeplerine ilişkin ifadeleri
Makine	3	“Hiçbir gereksinimleri göz önünde bulundurulmaz.” “Yorulup yorulmadığını kimse anlamıyor, hem bedensel hem de fiziksel ihtiyaçlarımız düşünülüyor.”
Köle	15	“Her türlü ayak işlerine bakıyoruz, Doktor hasta arasında koş-turup duruyoruz. Emeğimizin karşılığını maddi manevi alamıyoruz.” “Her işi yapar, yaptırılır.” “Herkes emir eder ve hemşirenin her şeyi yapması istenir.” “Hastanenin veya servisin tüm işlerine bakmak zorundadır (temizlik, bilgisayar vb.)” “İdarenin ağır baskısıyla ezilen, hasta ne yakınlarının sürekli hakaretlerine maruz kalan insan”
Amele	13	“Kendi aldığı eğitimin dışında kim ne iş verirse onu yapıyor, eksik yapınca arkasında durulmuyor, iyi yapınca takdir görmüyor.” “Hemşire her işi yapar.” “Her önüne gelenin şamar oğlanı, arkasını toplayan ezik kişilik.” “Emeğinin karşılığını alamayan kişidir”
Futbol topu	1	“Gelen giden tekme atar, herkes amirin ve üstündür, emir verir. Kimsenin yapmak istemediği işler sana kalır. Kendini her an her yerde bulabilirsin.”
Kum torbası	1	“Gelen giden ona çatar.”
Piyon	3	“Her işi öğrenir kendi vazifemiz olmasa bile görevlendiriliriz.” “Her türlü iş için kullanılıyor sekreter, hizmetli vb.”
Günah keçisi	1	“Hem hasta yakınları hem değişken sağlık personeli tarafından, ağır çalışma koşullarının etkisiyle yapılan hataların ilk sorumlusu olarak görülürler.”
Hizmetçi	3	“İdareden, hasta ve yakınlarından kısacası herkesten bu muameleyi görüyoruz.” “Hastalar hemşireleri kendilerinin bakıcısı gibi görüyorlar.”
Robot	4	“Talimatları yerine getiren, her şeye yetişmeye çalışan, çok amaçlı değerlendirilen kişidir” “Yalnızca çalışması bekleniyor, dinlenme-istirahat hakkı yok, hata yapma şansı yok, her şey zamanın da yapısın isteniyor.” “Her türlü iş için kullanılır, her işi yapar, her işi öğrenir ve her işe görevlendirilir.” “Yorulmayan, hiçbir gereksinimi göz önüne alınmayan kişidir”

Tablo 2: (devamı)

Hem Olumlu Hem Olumsuz Anlam Taşıyan Metaforlar	Sayı	Katılımcıların ürettikleri metaforların nedenlerine ilişkin sözleri
Arı	3	“Arının çalışması sonucu güzel bir ürün ortaya çıkar. Emeği çok değerlidir.” “Çok çalışması beklenen ama hiç zaman emeğinin karşılığını alamayan kişidir.” “Kraliçe arı olması gerekirken işçi arı gibidir. Kaliteli bir şekilde mesleğimizi sergileyemiyoruz.”
Sabır taşı	6	“Hastalara, hasta yakınlarına ve doktorlara peygamber sabrıyla katlanır.” “Yirmi dört saatlik nöbetlerde sabrının son damlasına kadar hastaların kaprislerine, nöbetin yoğunluğuna, üstlerine binen ekstra iş yüklerine ve haksızca yapılan hakaretlere sabır ederler.” “Herkes gelir sıkıntı ve stresini yansıtır ve hep güler yüz bekler oysa onlar da birer insan bunu unutmamak gerekir.” “Hasta olan bireylere, onların en tahammülsüz hallerine karşı güler yüzlü olma çabası içindedir.”
Kardeş	3	“Hastaların evlatlarının, eşinin dostunun yapmadığını yapar, ama kıymete geçmez.” “İnsanların en zor anında elimizden geldiğince yardımcı olmaya çalışıyoruz.” “Hastalar sıkıntılarını gidermek için ilk önce serviste çekinmeden hemşireye başvurur.”
Su	1	“Çalıştığı her servise uyum sağlamak zorundadır, girdiği her ortamın şeklini alır.”
Saat	1	“7-24 hizmet vermektedir.”
Balon	1	“Çalışma şartlarının durumuna göre şekil alır.”
Ahtapot	2	“Hem doktor hem hemşire, hem temizlikçi, hem organizatördür.” “Hastası için gerektiğinde abla, kardeş, dert dinleyen, evde çocuklarının annesi ve iyi bir eş öyle zaman oluyor ki kendisi için bile zaman ayıramıyor.”
Ayna	1	“Hastaları tavır ve davranışları, hemşirenin davranış psikolojisini belirler.”
Atom karınca	1	“Yirmi dört saatlik mesaisin dinlenmeksizin, kendi sağlığını hiçe sayarak hastalarına şifa dağıtmaya gayret eder. Aynı zamanda mesai bitimi evinde ilgi, şefkat ve hizmet bekleyen aile bireylerinin gereksinimlerini gidermek adına göreve devam eden yorulmak bilmeyen insandır. Karın tokluğuna dünya yükünü taşıyan varlılardır.”

Katılımcılar tarafından olumlu yönlerin belirtildiği 10 metafor üretilmiştir. Katılımcıların %30'u hemşirelik mesleğini olumlu metafor ile değerlendirmişlerdir. Bu metaforların çoğunluğu (anne, melek, sokak lambası, güneş, yardımcı, Hızır, liman) hemşirelik mesleğinin yardım eden, şefkat gösteren, şifa veren kutsal yönünü vurgulamaktadır. "Ağacın dalları, eldiven, terazî" metaforları ile pek çok işi aynı anda koordine etme ve dengeli kurarak başarıya yönü ifade edilmiştir.

Dokuz olumsuz olarak nitelendirilebilecek metafor üretilmiştir. Olumsuz metafor üreten katılımcıların oranı %48,9 dur. "Amele, köle, hizmetçi, robot, makine" gibi metaforlar, bu metaforu kullanma nedenlerinden de anlaşıldığı üzere mesleğin zorluğunu ve çalışma koşullarının ağırlığını vurgulayan metaforlardır. "Kum torbası, günah keçisi, futbol topu, piyon" gibi metaforlar görev tanımlarının belirsizliği ve eksikliğini vurgulayan metaforlardır. Bu metaforların üretilme nedenlerinden de anlaşıldığı üzere, hemşirelerin kendilerini, pek çok göreve aynı anda yetişmeye çalışan ve aynı anda birden fazla işi yapması beklenen kişiler olarak gördükleri şekilde yorumlanabilir.

Hem olumlu hem de olumsuz yönlerin ifade edildiği, yani anlamı iki şekilde yorumlanabilecek metaforlara bakıldığında, katılımcıların %21,1'i tarafından, dokuz metaforun üretildiği görülmektedir. Katılımcıların açıklamalarından anlaşıldığı üzere; "arı, atom karınca, ahtapot, saat" metaforları, mesleğin çok çalışma gerektiren kutsal bir meslek olduğu ancak hakedilen karşılığın alınmadığına dair üretilmiştir. "Ayna, balon, su" metaforları hemşirelerin çalışma şartlarına göre durum ve davranışlarının değiştiğini, her ortama uyum sağladıklarını belirtmektedir. "Kardeş, sabır taşı" metaforları ise, hastalara ve diğer kişilere yardımcı oldukları, onların kaprislerine sabırlı davrandıkları ancak yine de kıymetleri olmadığını belirtmek amacıyla üretilmiş metaforlar olabileceği şeklinde yorumlanmıştır.

Medeni durum açısından hemşirelik metaforları incelendiğinde (Tablo 3); gerek evlilerde (%46,8), gerekse de bekarlarda (%53,6) olumsuz metaforların oldukça yüksek düzeyde kullanıldığı görülmektedir. Yapılan ki-kare testine göre, metafor kategorileri açısından, katılımcıların medeni durumu arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 3: Metaforların Medeni Duruma Göre Dağılımı (N:90)

	Evli	Bekar	Toplam
Olumlu	17 %27,4	10 %35,7	27 %30
Olumsuz	29 %46,8	15 %53,6	44 %48,9
Hem Olumlu Hem Olumsuz	16 %25,8	3 %10,7	19 %21,1

Pearson $\chi^2=2,706$, N=90, df=2, $p=0,258$

Çalışma yılları açısından en çok kullanılan olumsuz metaforların yüzdesel olarak dağılımına bakıldığında (Tablo 4); 10 yıldan az çalışanlar %58,5, 11-20 arası çalışanlar %53,8, 21 yıldan fazla çalışanlar %26,1 oranında olumsuz metafor kullanmışlardır. Çalışma yılı arttıkça mesleğe yönelik olumsuz metafor kullananlar azalmakta, olumlu metafor kullananlar artmaktadır. Ancak yapılan ki-kare testine göre, metafor kategorileri açısından katılımcıların çalışma yılı arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 4: Metaforların Çalışma Yıllarına Göre Dağılımı (N:90)

	10 yıl ve aşağısı	11-20 yıl arası	Toplam
Olumlu	9 %22	8 %30,8	27 %30
Olumsuz	24 %58,5	14 %53,8	44 %48,9
Hem Olumlu Hem Olumsuz	8 %19,5	4 %15,4	19 %21,1

Pearson $\chi^2=7,041$, N=90, df=4, $p=0,134$

Katılımcıların yaşı açısından metafor kullanımları Tablo 5'te incelendiğinde; yaş ilerledikçe olumlu metafor kullanımının artmakta olduğu görülmektedir. 41 yaş ve üstü katılımcılarda olumlu metafor kullananlar %45 iken, olumsuz metafor kullananlar %40 oranındadır. 30 yaş ve altı katılımcılarda ise büyük bir oranda %61,9 olumsuz metafor kullanımı görülmektedir. Metafor kategorileri açısından katılımcıların yaşı arasında anlamlı bir fark olup olmadığı ki-kare analizi kullanılarak test edilmiş ve anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 5: Metaforların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (N:90)

	30 yaş ve altı	31-35 yaş arası	36-40 yaş arası	41 yaş ve üstü	Toplam
Olumlu	3 %14,3	11 %29,7	4 %33,3	9 %45	27 %30
Olumsuz	13 %61,9	18 %48,6	5 %41,7	8 %40	44 %48,9
Hem Olumlu Hem Olumsuz	5 %23,8	8 %21,6	3 %25	3 %15	19 %21,1

Pearson $\chi^2=4,970$, N=90, df=6, $p=0,548$

TARTIŞMA

Hemşirelerin en çok kullandıkları metaforlar köle (%16,4), amele (%15,4) ve melek (%13,2) şeklindedir. Genel olarak metaforlar incelendiğinde; mesleğin ve çalışma şartlarının zorluğunu ön plana çıkaran (köle, amele, arı, makine, robot, atom karınca, saat) metaforların, mesleğin kutsallığını ön plana çıkaran (melek, anne, kardeş, sabır taşı, hızır, liman, sokak lambası) metaforların, rollerinin belli olmadığı ve herkesin kendilerinden bir şeyler beklediğini ifade eden (futbol topu, ahtapot, piyon, su, balon, ağacın dalları) metaforların ve beklentilerinin karşılığını alamadıkları, kendilerini değersiz hissettikleri (hizmetçi, günah keçisi) metaforların olduğu görülmektedir.

Çalışma şartlarının zorluğuna ve yaptıkları işin karşılığını alamadıklarına ilişkin sonuçlar başka çalışmalarda da görülmektedir. Gözüm'ün çalışmasında (1997) ebe ve hemşirelerin ücret, yükselme olanakları, çalışma ortamı ve koşullarının doyum sağlamaya engel olan örgütsel nedenler olduğu saptanmıştır. Aslankoç ve arkadaşlarının (2001) Isparta'da ebe ve hemşirelerle yaptıkları çalışmada, ebe ve hemşirelerin çoğunluğunun ücretlerini tatmin edici bulmadıkları, enfeksiyonlara karşı önlemlerin yetersiz olduğu ve iletişim yetersizliğine yönelik sorunlar yaşadıkları saptanmıştır. Ergüney ve arkadaşlarının (2001) hemşirelerle yaptıkları çalışmada, hemşirelerin çalışma şekline, bakım verilen hasta sayısının fazla olmasından kaynaklanan sorunlar yaşadıkları belirlenmiştir. Tortumluoğlu ve arkadaşları (2004) ise; sağlık çalışanlarının ücret, özlük hakları, çalışma ortamından ve hizmet verilen toplumdaki kaynaklanan sorunlar yaşadıklarını saptamışlardır.

Katılımcılar tarafından olumlu yönlerin belirtildiği 10 metafor üretilmiştir. Katılımcıların %30'u hemşirelik mesleğini olumlu metafor ile değerlendirmişlerdir. Bu bulgudan farklı olarak; Arcak ve Kasımoğlu (2006) ile Yılmaz ve arkadaşlarının (2014) çalışmalarında, hemşirelerin büyük bir bölümünün (%65 üzerinde) mesleklerini olumlu algıladıkları ve işlerini severek yaptıklarını ortaya çıkmıştır. Katılımcıların ürettikleri olumlu metaforlardan, "melek", "anne", "sokak lambası" öne çıkan metaforlardandır. Olumlu metafor kullanan hemşirelerin kendilerini; sabırlı, verici, dert ortağı, şefkatli, herkese ışık tutan, yol gösteren, güven verici, pek çok kişinin gereksinimini karşılayan, işleri koordine eden kişiler olarak gördükleri kendi ifadelerinden anlaşılmaktadır. Tunç ve arkadaşlarının (2010) yaptıkları bir çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin büyük bir kısmının (%69,8) hemşirelik mesleğini "hastalara bakma ve onlara yardım etme" olarak algıladıkları tespit edilmiştir.

Katılımcıların %48,9'u tarafından, dokuz farklı olumsuz olarak nitelendirilebilecek metafor üretilmiştir. Hemşirelik mesleğinin zorluğunu ve çalışma koşullarının ağırlığını vurgulayan "amele, köle, hizmetçi, robot, makine" gibi metaforların yanı sıra görev tanımlarının belirsizliği ve eksikliğini vurgulayan metaforlardan "kum torbası, günah keçisi, futbol topu, piyon" gibi metaforlar üretilmiştir. Açık uçlu sözlerden anlaşıldığı üzere genel olarak hemşirelerin meslekleriyle ilgili olumsuz görüşlerinin olduğu görülmektedir. Bu bağlamda çalışma şartlarının iyileştirilmesi ve meslek tanımının yeniden ele alınarak yapılandırılmasının gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Katılımcıların %21,1'i tarafından, hem olumlu hem olumsuz anlam taşıyan dokuz metaforun üretildiği görülmektedir. Katılımcılar "arı, atom karınca, ahtapot, saat" metaforları ile hemşireliğin çok çalışma gerektiren kutsal bir meslek olduğunu ancak hemşirelerin hak ettikleri karşılığı alamadıklarını vurgulamaktadır. "Ayna, balon, su" metaforları ile hemşirelerin çalışma şartlarına göre durum ve davranışlarının değiştiğini, her ortama uyum sağladıklarını belirtmektedirler. "Kardeş, sabır taşı" metaforları ile hastalara ve diğer kişilere yardımcı olmalarına rağmen kıymetlerinin bilinmediğini belirtmektedirler.

Katılımcıların ürettikleri metaforların kategorilerinin (olumlu, olumsuz, hem olumlu hem olumsuz) onların yaşları, medeni durumları ve çalışma yılları açısından farklılık gösterip göstermediği ki-kare analizi ile test edilmiş ve herhangi bir istatistiksel farklılığa rastlanılmamıştır.

SONUÇ

Bu çalışmanın temel amacı, hemşirelerin kendi mesleklerine ilişkin algılarını, metaforlar aracılığıyla ortaya çıkarmaya çalışmaktır. Bunun yanında metafor algıları tespit edilip bu konuda farkındalık yaratmak ve yorumladıkları olumlu-olumsuz algıların nedenlerini tespit etmeye çalışarak, hemşirelerin iş tatmin düzeyinin artırılması için önerilerde bulunma amaçlanmaktadır.

Hemşirelere, 'Hemşirelik ...gibidir. Çünkü ...şeklinde belirtilen açık uçlu soru sorulmuştur. 90 hemşireden toplanan veriler ışığında 28 metafor üretildiği tespit edilmiştir. Üretilen bu metaforlar, ağırlıklı olarak olumsuz olarak nitelendirilen benzetmelerden oluşmuştur. 9 tanesi olumlu, 19 tanesi olumsuz ve 9 tanesi de hem olumlu hem de olumsuz yönleri olan benzetmelerdir. Bu durumda hemşirelerin mesleklerine ilişkin olumsuz bir yargıya sahip oldukları görülmüştür.

Hemşireler kendilerini, herkesin her işi verdiği kişiler olarak algılamaktadırlar. Bu nedenle sınırları kesin belirlenmiş bir iş tanımına gereksinim duyulmakta, hemşireliğin doktor yardımcısı gibi algılanmasının önüne geçilecek tedbirle-

rin alınması gerekmektedir. Ayrıca, gerek yasal gerekse uygulama aşamasında hala var olan hemşirelik görevlerine ilişkin sıkıntıları gidermek için Sağlık Bakanlığı ve hastane yönetimlerince gerekli tedbirler alınmalıdır.

Bu çalışma sonuçları tek bir hastanede çalışan hemşirelerle sınırlı kaldığından böyle bir çalışmanın genişletilerek yaygınlaştırılması yanı sıra hemşirelik mesleğinin sorunlarının daha derin irdelendiği ve sorunların çözümüne ilişkin proje çalışmalarının yapılması önerilebilir.

KAYNAKLAR

Akkaş, H. S. (1994). Sağlık Ekibi Elemanlarının Hemşirelik Mesleği Hakkındaki Bilgi ve Düşüncelerinin Araştırılması. Yüksek Lisans Tezi İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Altuntaş, S. (2004). Hemşirelerin İşlerine Karşı Tutumlarının Belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Arcak, R., Kasımoğlu, E. (2006). Diyarbakır merkezdeki hastane ve sağlık ocaklarında çalışan hemşirelerin sağlık hizmetlerindeki rolü ve iş memnuniyetleri, Dicle Tıp Dergisi, 33(1): 23-30.

Aslankoç R., Öztürk, M. ve Yıldırım N. (2001). Ebe ve hemşirelerin mesleki sorunları ve anksiyete ile ilişkisi. Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 8(2): 12-20.

Aydın, İ. S., Pehlivan, A. (2010). Türkçe öğretmen adaylarının öğretmen ve öğrenci kavramlarına ilişkin kullandıkları metaforlar. Turkish Studies, 5(3): 818-842.

Ayey, A. (1998). Hemşirelerin Hemşirelik İşlevlerini Yerine Getirip, Getirememesi Durumları ve Nedenlerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Aylaz, G. (2000). Hemşirelere Göre Hastaların Hemşirelik Hizmetlerinden Beklentileri ve Beklentilerin Karşılabilirliği, Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Malatya.

Balcı, A. (1999). Metaphorical Images of School: School Perceptions of Students, Teachers and Schools (In Ankara). Doktora Tezi. O.D.T.Ü. Eğitim Bilimleri Bölümü, Ankara.

Cerit, Y. (2008a). Öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin müdür kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin görüşleri. Eğitim ve Bilim, 33(147): 3-13.

Cerit, Y. (2008b). Öğretmen kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin görüşleri. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 6(4): 693-712.

Çalışkan, Ş. (2013). Hemşirelik Mesleğinin Algılanması Konusunda Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Demirer, A. (2001). Sağlık Yüksekokulları Hemşirelik, Ebelik ve Sağlık Memurluğu Bölümü Öğrencilerinin Hemşirelik Rol ve İşlevlerine İlişkin Düşünceleri, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Döş, İ. (2010). Aday öğretmenlerin müfettişlik kavramına ilişkin metaforik algıları. Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, 9(3): 607-629.

Ergüney S, Tan M, Sivrikaya S, Erdem N (2001). Hemşirelerin karşılaştıkları mesleki riskler. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi. 4(1): 63-73.

Eskimez, Z. (2006). Lise Son Sınıfta Okuyan Kız Öğrencilerin Hemşirelik Mesleğine İlişkin Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adana.

Geçit, Y. ve Gençer, G. (2011). Sınıf öğretmenliği 1. sınıf öğrencilerinin coğrafya algılarının metafor yoluyla belirlenmesi (Rize Üniversitesi Örneği). Marmara Coğrafya Dergisi, 23: 1-19.

Gibson, C. B. ve Zellmer-Bruhn, M.E. (2001). Metaphors and meaning: An international analysis of the concept of teamwork. Administrative Science Quarterly, 46: 274-303
<http://dx.doi.org/10.2307/2667088>

Gözüm S. (1997). Koruyucu sağlık hizmetlerinde görev yapan hemşire ve ebelerde iş doyumunu etkileyen örgütsel faktörlerin ve iş doyumunu, tükenmişlik ve işe devamsızlık arasındaki ilişkinin araştırılması. Türk Hemşireler Dergisi, 47(2-3): 37-46.

Güven, B. ve Güven, S. (2009). İlköğretim öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde metafor oluşturma becerilerine ilişkin nicel bir inceleme. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(2): 503- 512.

Kaya, Ö. Simsek, Z. Kabalcıoğlu, F. ve Dayı, F. (2004). Hemşirelerin mesleki imajlarını ve mesleği algılama durumlarını etkileyen faktörler, *Hemşirelik Forumu Dergisi*, 7(1): 2-3.

Lakoff, G. ve Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. Chicago: University of Chicago Press.

Rızvanoğlu, K. (2007). Grafik Kullanıcı Ara Yüzlerinde Metaforların Kültürlerarası Kavranışı (Fransa ve Türkiye’de Bir E-Öğrenim Sitesi Üzerinden Karşılaştırmalı Bir Çalışma). Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Saban, A. (2009). Öğretmen adaylarının öğrenci kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 281-326.

Sargut, A.S. (1994). *Kültürlerarası Farklılaşma ve Yönetim*, Verso Yayınları, Ankara.

Seren, S. (2005). Hastanelerde yaşanan değişim sürecinde hemşirenin rolü. *Hastane Yönetimi Dergisi*, Temmuz-Ağustos-Eylül, 7: 40-43.

Tortumluoğlu, G., Daştan A. ve Verep, S. (2004). Erzurum ilinde bir grup sağlık personelinin mesleki sorun, bu sorunlara yönelik çözüm önerileri ve mesleki beklentilerinin saptanması. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 12(1): 1-14.

Tunç, G., Akansel, N. ve Özdemir, A. (2010). Hemşirelik ve sağlık memurluğu öğrencilerinin meslek seçimlerini etkileyen faktörler. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanat Dergisi*, 3(1): 24-31.

Türkyılmaz, M. (2001). Yönetici Hemşirelerin Görev Yetki ve Sorumluluklarını Yerine Getirme Durumlarının İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Yılmaz, F. T., Şen, H. T. ve Demirkaya, F. (2014). Hemşirelerin ve ebelerin mesleklerini algılama biçimleri ve gelecekte beklenenleri. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*, 3(1): 130-139.